

TAKE OVER THE CITY: COMMUNITY STRUGGLE IN ITALY

Να ανακαταλάβουμε την πόλη
Ιταλία: Ο αγώνας στην κοινότητα

Lotta Continua

Η LOTTA CONTINUA υπήρξε μια ακρο-αριστερή, εξω-κοινοβουλευτική οργάνωση στην Ιταλία που ιδρύθηκε το φθινόπωρο 1969 μέσα από τις διαδικασίες του ιταλικού κινήματος. Τάσεις της Lotta Continua υπερασπίστηκαν την έξοδο από τα πανεπιστήμια είτε με την πρακτική του εγκατεστημένου στα εργοστάσια, είτε απλά με την προπαγάνδα στις πύλες τους. Από τον Νοέμβριο του 1969 κυκλοφορούσε και η ομώνυμη εφημερίδα. Παραδόξως η ζωή της εφημερίδας υπήρξε μεγαλύτερη από αυτή της οργάνωσης, με την εφημερίδα να εκδίδεται μέχρι το 1982 ενώ η οργάνωση είχε διαλυθεί ήδη από το 1976. Ιδρυτές της οργάνωσης ήταν

οι Adriano Sofri, Mauro Rostagno, Guido Viale, Giorgio Pietrostefani, Erri De Luca, Paolo Brogi and Marco Boato, οι οποίοι μετά τη διάλυση της ακολούθησαν διαφορετικές διαδρομές από το Ιταλικό Σοσιαλιστικό Κόμμα, το νέο Ιταλικό Κομμουνιστικό Κόμμα Rifondazione Comunista ως και τα mainstream ιταλικά media. Ανάμεσά τους ξεχωρίζει το όνομα του Erri De Luca, τα μικρά λογοτεχνικά βιβλία του οποίου έχουν κυκλοφορήσει στα ελληνικά από τις εκδόσεις Κλειδάριθμος. Ανάμεσά τους ξεχωρίζει το γραμμένο σε ύφος παραβολής «Βάρος της πεταλούδας» που αποτιμά τις αντιφάσεις του κινήματος στην Ιταλία και τη σχέση του με

«Το σπίτι είναι δικαίωμα-μη πληρώνεις νοίκι!»

Το παραπάνω σύνθημα, όπως θα διαβάσετε, έβγαине αυθόρμητα από τα στόματα των εργατών και των εργατριών στην Ιταλία. Βρισκόμαστε στη μέση της δεκαετίας του '70 και η ίδια η προλεταριακή εμπειρία μαζί με τις πολιτικές αρχές του operaismo ερχόταν να αποκαλύψει πως οι δυτικές μητροπόλεις αποτελούν στο σύνολό τους διάχυτα εργοστάσια. Τα «διαφανή κάτεργα» στα οποία οι Curcio και Francheschini βλέπουν να γεννιέται η σχιζοειδής φιγούρα του/της σύγχρονου/ης προλετάριου/ας. Το «κοινωνικό ή διάχυτο εργοστάσιο» ή με άλλα λόγια το ίδιο το προλεταριάτο που έβλεπε την πολιτική εμπειρία που αποκτούσε πίσω από τους τοίχους των εργοστασίων να διαχέεται μέσα από τα κοινωνικά/οικογενειακά δίκτυα των εργατών/τριών και να μετατρέπει σε πολιτικό διακύβευμα το σύνολο της κοινωνικής ζωής. Παρακάτω θα δούμε το πως αλλά χρειάζομαστε λίγη παραπάνω έμφαση. Οι πολιτικοί αγώνες της εργατικής τάξης ήταν η διαδικασία που ξεκίνησε να αποκαλύπτει την διπλή λειτουργία των πόλεων: α) ως δίκτυα διάχυτων μορφών εργασίας, β) ως ένα σύστημα οργάνωσης και ελέγχου του κόστους και τους είδους της αναπαραγωγής των εργατών/τριών. Έτσι δίπλα στους πολιτικούς αγώνες για τον μισθό ήρθε να σταθεί η πολιτική εμπειρία -ζω-ντανή ακόμα στα μυαλά και στα κοινωνικά δίκτυα των ιταλών κομμουνιστών- της αντιφασιστικής πολιτικής δράσης του μεσοπολέμου και των συγκρούσεων δρόμο το δρόμο, μπλοκ το μπλοκ που αναπτύχθηκαν σε όλες τις δυτικές μητροπόλεις ενάντια στους φασίστες. Η πεποίθηση δηλαδή που θέλει την μηνιαία οικονομική σχέση των εργατών/τριών με τα αφεντικά τους να είναι πολλά περισσότερα από απλά λεφτά. Ο μισθός κωδικοποιήθηκε ως το σημείο ισορροπίας των ταξικών σχέσεων στο εργοστάσιο, ως ένα στρατηγικό σημείο πίεσης που ανοίγει το σύνολο των ζητημάτων που αφορά τη σχέση κεφαλαίου - εργασίας. Αυτή η μεθοδολογία σκέψης συναρμόστηκε με την αντιφασιστική μεθοδολογία πολιτικής δράσης και μετέτρεψε περισσότερο ή λιγότερο συνειδητά το σύνολο της κοινωνικής ζωής σε αντικείμενο της ταξικής πάλης. Το προσωπικό δεν είναι απλά πολιτικό, το

πολιτικό είναι προσωπικό και το προσωπικό είναι οικονομικό κι αυτό θα το διεκδικήσουμε όπως οι κομμουνιστές/τριες του μεσοπολέμου σε μάχες που εκτείνονται στο μικροεπίπεδο των οικοδομικών τετραγώνων και των κατοικιών. Κάπως έτσι το σύνολο των δομών του Ιταλικού κράτους πρόνοιας άρχισε να γίνεται αντιληπτό ως συνέχεια της γραμμής παραγωγής και της τογιοτικής διαχείρισης της εργασίας. Όσο το εργοστάσιο υπερκαθορίζει την κοινωνία, τόσο η πολιτική οικονομία καθορίζει την καθημερινή ζωή.

Στην παραπάνω διαδικασία ήρθε να προστεθεί μια τρίτη παράμετρος: η γυναικεία εμπειρία. Στο θερμό σημείο του μετασχηματισμού που περιγράφουμε δεν βρίσκονται οι άντρες βιομηχανικοί εργάτες ούτε οι αντίστοιχες εργάτριες. Βρίσκονται οι γυναίκες, παντρεμένες ή όχι που έχουν ως βασική ενασχόληση εκείνο το διάστημα της ζωής τους τη μητρότητα και το νοικοκυριό. Έτσι είναι στη θέση να γνωρίζουν καλά τι σημαίνει η κατοικία την ίδια στιγμή ως ένα περιβάλλον πειθαρχιών και ως αντικείμενο φροντίδας. Το σπίτι ως ένας τόπος άξιος υπεράσπισης που συμπυκνώνει την τρυφερότητα των κοινωνικών σχέσεων, το ενδιαφέρον, τη φροντίδα, την αλληλοβοήθεια και όλα εκείνα τα συναισθήματα που βρίσκονται στον πυρήνα κάθε κοινότητας. Το σπίτι ως ένας τόπος εκμετάλλευσης που συνδυάζει έναν άνισο καταμερισμό της αναγκαίας οικιακής εργασίας με την απορρόφηση για την συντήρησή του του μεγαλύτερου τμήματος του μισθού ή των επιδομάτων του συνολικού εισοδήματος ενός νοικοκυριού.

Η κοινωνία ως εργοστάσιο. Η πόλη ως πεδίο πάλης. Η κατοικία ως κοινότητα και ως καταναγκασμός. Οι προϋποθέσεις που κάνουν το σύνθημα του τίτλου προϊόν της ζωντανής συνείδησης των εργατών/τριών στην Ιταλία. Όσα απουσιάζουν από τη δική μας πολιτική εμπειρία βρίσκονταν εκεί. Δεν είναι εδώ ο χώρος για να εξιστορήσουμε τις πιθανές αιτίες. Είναι όμως για να εξηγήσουμε γιατί κείμενα όπως το παρακάτω μας είναι απολύτως απαραίτητα. Η ιστορική μαρτυρία που εκτίθεται

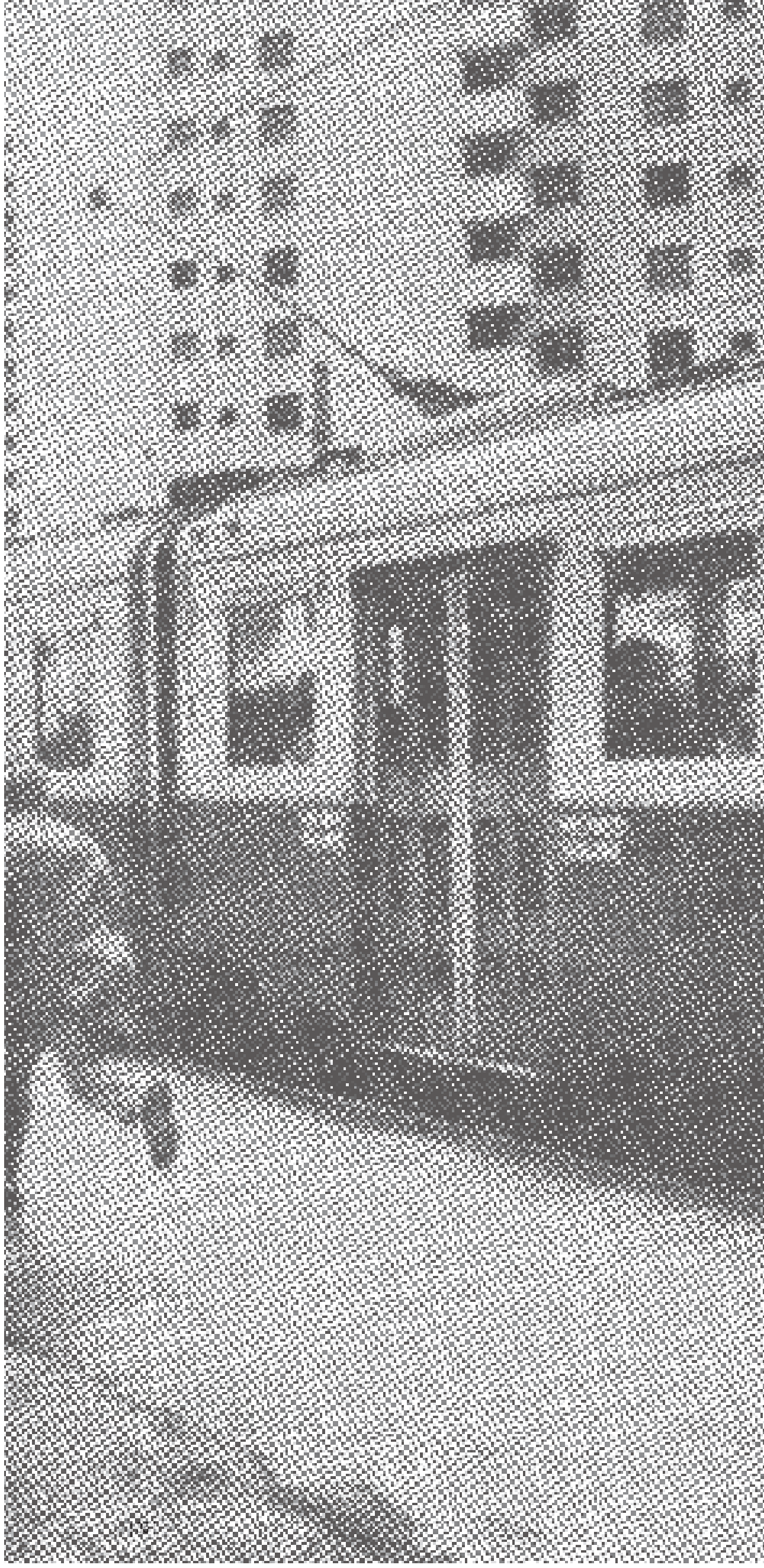
το κράτος μέσα από μια κατά τα άλλα άσχετη ιστορία.

«Το μίσος, ναι, το καταλάβαινα, ήταν ένα μεταδοτικό νόσημα των νεύρων όταν τεντώνονταν έτοιμα να σπάσουν. Η πόλη το καταβρόχθιζε το μίσος, το αντάλλαξε με μια καθημέρα από στριγκλιές και μαχαιρώματα, το έπαιζε στο λόττο. [...] Ήταν μίσος από ταπεινώσεις ανθρώπων που μέσα στην πατρίδα τους ποδοπατήθηκαν κι έξω απ' αυτήν λογίζονταν χολεριασμένοι. Εκείνο το μίσος έριχνε ξίδι στο δάκρυ.» [...]

Erri De Luca, Τα ψάρια δεν κλείνουν τα μάτια

από την ιταλική ακρο-αριστερή οργάνωση της Lotta Continua, μεταφράζεται άμεσα και εκδίδεται στις ΗΠΑ. Κι αυτό γιατί η ανάγκη για την υπεράσπιση της κατοικίας και η κατανόηση της σχέσης της με την πολιτική οικονομία του κεφαλαίου εμφανίστηκε και εμφανίζεται ως μια διαρκής πολιτική αναγκαιότητα. Η εργατική κατοικία ή το πως και το που μένουν οι εργάτες/ριες και το γιατί συμβαίνει αυτό, βρίσκεται στον πυρήνα της προλεταριακής εμπειρίας, στο πυρήνα της σύνθεσης και της ανασύνθεσης της εργατικής τάξης και της δημιουργίας των μορφών ζωής της. Γραμμένο αλλιώς: η κατοικία ως πολιτική τεχνολογία της συνύπαρξης αποτελεί το σύστημα εξουσιών και αντιστάσεων που καθορίζει σε μεγάλο βαθμό τη μορφή ζωής των σύγχρονων εργατών/τριών.

«Υπερασπιζόμαστε την κατοικία, δεν πληρώνουμε νοίκι». Επαναφέρουμε το σύνθημα και αυτό δεν συμβαίνει γιατί το παράδειγμα των εργατών/τριών στην Ιταλία μπορεί να γίνει ένα υπόδειγμα προς μίμηση στην δική μας περίπτωση. Το επαναφέρουμε γιατί ανοίγει τις προϋποθέσεις της διατύπωσής του και έτσι μας επιτρέπει να διαπραγματευτούμε τις ιστορικές κινηματικές μας αδυναμίες. Την ίδια στιγμή που ανταποκρίνεται στις ανάγκες της πολιτικής συγκυρίας. Το αποτύπωμα που αφήνει στην πόλη η αναθέρμανση της αγοράς ακινήτων είναι η εκθετική αύξηση των ενοικίων, η μαζική αλλαγή χρήσης κατοικιών στην κατεύθυνση της τουριστικής αξιοποίησης και φυσικά η οικοδόμηση νέων όρων και σχέσεων συνύπαρξης: βλ. διαλειμματική μίσθωση. Η υπεράσπιση της κατοικίας μέσα σε αυτόν τον κοινωνικό μετασχηματισμό θέτει το θέμα της φροντίδας, του μισθού και της κοινωνικής αναπαραγωγής των εργατών/τριών στον ιδιωτικό και στο δημόσιο χώρο. Η εμπειρία του προλεταριάτου στην Ιταλία είναι για ακόμα μια φορά διδακτική...

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ

Ο αγώνας στις κοινότητες στην Ιταλία έχει προχωρήσει πέρα από την παράδοση της συνδικαλιστικής οργάνωσης[1] που περιορίζει την ταξική πάλη στον αγώνα για υψηλότερους μισθούς. Η ιταλική εργατική τάξη έχει αναγνωρίσει ότι οι ανάγκες της για μια πιο ελεύθερη και ευτυχημένη ζωή δεν μπορεί να πάρει σάρκα και οστά αυξάνοντας μόνο την καταναλωτική δύναμη μεμονωμένων τμημάτων της. Όσες νίκες έχουν επιτευχθεί μέσα στο εργοστάσιο έχουν αντισταθμιστεί από τα αφεντικά μέσω του πληθωρισμού και κερδοσκοπικών μεθόδων. Οι κοινωνικές υπηρεσίες (στέγαση, νοσοκομεία, σχολεία και πάει λέγοντας) καθορίζονται αποκλειστικά από τις ανάγκες των μεγάλων εταιρειών. Σε μία τέτοια κατάσταση, ο αγώνας της κοινότητας αποκτά καίρια σημασία και ο κόσμος της εργατικής τάξης είναι αναγκασμένος να ανακαλύψει καινούργιες μορφές αυτοοργάνωσης, τακτικές και απαιτήσεις.

Οι απεργίες ενοικίων αναπτύχθηκαν όχι ως συμβολικές πράξεις διαμαρτυρίας ενάντια στις πολιτικές της κυβέρνησης, αλλά ως μια άμεση απάντηση στην τυραννία του ενοικίου. Χιλιάδες οικογένειες, που ήρθαν αντιμέτωπες με την αδυναμία να πληρώσουν το νοίκι ή με το ότι δεν μπορούσαν να καταλάβουν γιατί να πληρώνουν όταν ζουν σε ερειπωμένες κατοικίες ή σε φτωχογειτονιές όπου δεν υπάρχουν υποδομές, μένουν πίσω στις πληρωμές και απειλούνται με έξωση. Η απεργία ενοικίου τους φέρνει κοντά και μέσα από μια σειρά μεμονωμένων διαμαρτυριών, κατασκευάζεται ένα ενεργό όπλο.

Οι απεργίες οργανώνονται τετράγωνο το τετράγωνο, σκάλα τη σκάλα, με τακτικές συναντήσεις, ενημερωτικά δελτία, εφημερίδες τοίχου, φυλλάδια και διαδηλώσεις. Κατά τη διάρκεια του αγώνα, ο κόσμος αρχίζει να παίρνει τον έλεγχο της γειτονιάς του ή του κτιρίου του. Αναρωτιούνται γιατί θα έπρεπε να πληρώνουν νοίκι, πόσα θα έπρεπε να πληρώνουν, αν θα έπρεπε να πληρώνουν και πώς θα έπρεπε αυτό το νοίκι να αξιοποιείται. Παράλληλα, βεβαιώνονται ότι οι εισπράκτορες των ενοικίων και η αστυνομία δεν μπορούν να φέρουν εις πέρας τη δουλειά τους. Δημιουργούνται καταλήψεις αντι-έξωσης και εγκαθιδρύονται επαφές με εργάτες από κοντινά εργοστάσια που μπορούν να παραβρεθούν αμέσως [όταν χρειαστεί]. Οι γυναίκες παίζουν έναν βασικό ρόλο στην οργάνωση της απεργίας ενοικίου. Κατά την διάρκεια της μέρας, μαζί με τα παιδιά τους, φυλάνε την γειτονιά από την αστυνομία.

Οι καταλήψεις στην Ιταλία ήταν μαζικές συλλογικές δράσεις εκατοντάδων ανθρώπων. Δεν υπήρξε ποτέ καμία αμφιβολία περί νομικών δικαιωμάτων, υπήρξαν πολλές βίαιες συγκρούσεις με την αστυνομία και ο κόσμος υπερασπιζόταν τον εαυτό του πίσω από τα οδοφράγματα. Συχνά, τα κατειλημμένα κτίρια ήταν σύγχρονες πολυκατοικίες που είχαν αφεθεί άδειες από κερδοσκόπους [αγοραστές]. Σε κάποιες περιπτώσεις οι εργάτες που έχτιζαν τα διαμερίσματα συμμετείχαν και αυτοί στην κατάληψη. Ο έλεγχος των διαμερισμάτων και οι αποφάσεις για τα μέσα και τους τρόπους αγώνα υπόκεινται στις γενικές συνελεύσεις. Κατά τη διάρκεια του αγώνα αναπτύσσονται καινούργιοι, συλλογικοί τρόποι ζωής: κέντρα φροντίδας παιδιών, κοινοτικές κουζίνες, κέντρα υγείας. Έτσι ο κόσμος αρχίζει να ζει στα κτίρια με έναν τρόπο αντιδιαμετρικά αντίθετο με την ιδέα των απομονωμένων, ιδιωτικών μονάδων, όπως δηλαδή τα σχεδίασαν οι αρχιτέκτονες.

Στην Ιταλία ο κόσμος αναγνώρισε ότι οι απεργίες ενοικίου και οι καταλήψεις είναι κομμάτια του ίδιου αγώνα. Το σύνθημα: «Το σπίτι είναι δικαίωμα – μην πληρώνεις νοίκι» ήταν κοινό και για τις δύο μορφές, και σε κάποιες περιπτώσεις, όπως στο Μιλάνο, οι ίδιες οργανώσεις που έφτιαξαν τις απεργίες ενοικίου προετοίμαζαν και τις καταλήψεις. Αυτός ο ενοποιημένος αγώνας γύρω από την στέγαση αποτέλεσε την προϋπόθεση για την επέκταση του αγώνα και σε άλλα πεδία, όπως στα μέσα μαζικής μεταφοράς, την υγεία και τις τιμές.

Όλοι αυτοί οι αγώνες στηρίχθηκαν στην άμεση δράση: Οι «νόμιμες» οδοί για την καταγραφή διαμαρτυριών και την απαίτηση μεταρρυθμίσεων γίνονται ορατές ως αυτό που πραγματικά είναι: τακτικές καθυστέρησης που χρησιμοποιούνται από την κυρίαρχη τάξη για να διαιρέσει τους ανθρώπους και να εξαγοράσει τους ηγέτες τους. Οι εκκλήσεις στους πολιτικούς, οι λίστες υπογραφών στη Βουλή και άλλα τέτοια απορρίφθηκαν ως άτοπα, στον βαθμό που οι άνθρωποι είναι έτοιμοι να αγωνιστούν για να πάρουν αυτά που χρειάζονται εδώ και τώρα. Στην σύγχρονη πόλη ο παραδοσιακός τρόπος ζωής της εργατικής τάξης καταστρέφεται ολοένα και περισσότερο και αντικαθίσταται από την ανωνυμία της ζωής στα γκέτο. Κατά τη διάρκεια των αγώνων της η ιταλική εργατική τάξη της άρχισε να δημιουργεί για την ίδια μια καινούργια ταυτότητα, έναν τρόπο ζωής που είναι ολοένα και περισσότερο εκτός του ελέγχου των αφεντικών. Ορίζοντας τα δικά τους συμφέροντα ως τάξη και αγωνιζόμενοι γι' αυτά, οι εργάτες άρχισαν να παίρνουν πίσω όλα όσα τους είχαν κλέψει, πήραν τον έλεγχο της ζωής τους στα χέρια τους και κατέλαβαν τις πόλεις τους.

Μιλάνο

Το Μιλάνο είναι η μεγαλύτερη βιομηχανική πόλη της Ιταλίας. Εκτός από τον μεγάλο αριθμό εργοστασίων μεσαίου μεγέθους, υπάρχουν και αρκετές τεραστίου μεγέθους βιομηχανικές εγκαταστάσεις – OM (φορτηγά), Pirelli (ελαστικά), Sit Siemens (ηλεκτρολογικά αγαθά), Alfa-Romeo (αυτοκίνητα). Μαζί με το Τορίνο απασχολεί 2.000 εργάτες τον μήνα από τον Νότο. Κατά τη διάρκεια των αγώνων του «θερμού φθινοπώρου» το 1969, αυτοί οι μετανάστες εργάτες ήταν αρκετά μαχητικοί. Η πιο σημαντική πλευρά αυτών των αγώνων, ήταν το μάθημα που έδωσαν στον κόσμο για το πως να οργανώνονται για τους ίδιους και με τον δικό τους τρόπο. Για παράδειγμα, στην Pirelli, ο αγώνας οργανώθηκε διαμέσου της Επιτροπής Ενωμένης Βάσης (United Base Committee) και στήθηκε με την βοήθεια των φοιτητών. Ήταν αυτού του είδους η εμπειρία που αποτέλεσε την προϋπόθεση για τους πιο συνοδικούς αγώνες που θα αναπτύσσονταν εκτός των εργοστασίων.

Το Μιλάνο μπορεί να χωριστεί σε 4 περιοχές:

α) Το κέντρο της πόλης: τράπεζες, επιχειρήσεις, μαγαζιά, ξενοδοχεία και πολυτελή διαμερίσματα.

β) Παλιές εργατικές περιοχές απ' τις οποίες διώχνονται οι εργάτες. Σ' αυτές τις περιοχές ζει η παραδοσιακή εργατική τάξη του Μιλάνου, συνταξιούχοι, μικροί ιδιοκτήτες και μεταπολεμικοί μετανάστες από τον Νότο. Οι περισσότεροι εξ αυτών πληρούν τις προϋποθέσεις για την λίστα αναμονής των εργατικών κατοικιών (municipal housing). Η στέγαση σ' αυτές τις περιοχές είναι μια μίξη πρώιμης, προπολεμικής εργατικής στέγασης και ιδιοκτητών πολύ παλιών κατοικιών χωρίς καθόλου υποδομές. Οι ιδιοκτήτες [...] εισπράττουν εκατομμύρια από τα νοίκια. Αυτές οι παλιές

γειτονιές της εργατικής τάξης έχουν παραδόσεις, ιστορία και τοπική ζωή με όρους κοινότητας, κάτι που τις κάνει πολύ διαφορετικές ως μέρος για να ζει κανείς από τις καινούργιες γειτονιές της εργατικής τάξης. Στις παλιότερες γειτονιές ο αγώνας για την στέγαση αναπτύχθηκε γύρω από τη μετατροπή των παλιών διαμερισμάτων ώστε να είναι βιώσιμα, από την μείωση ενοικίου, και από τον αγώνα ενάντια στις εξώσεις των ενοικιαστών- κάτι που οι ιδιοκτήτες αρέσκονται να κάνουν ώστε να μπορούν μετά να ανακαινίσουν τα διαμερίσματα και να τα πουλήσουν σε κάποιον με μετρητά. Σε άλλες περιπτώσεις οι ιδιοκτήτες εισπράττουν για χρόνια νοίκια και χρεώσεις υπηρεσιών χωρίς να κάνουν επιδιόρθώσεις. Αφήνουν τα διαμερίσματα να ρημάξουν τόσο ώστε να μπορούν να πάρουν άδεια κατεδάφισης και στη θέση τους να χτίσουν πολυτελή διαμερίσματα.

γ) Περιοχές εργατικών κατοικιών, όπου επαναστεγάζεται η εργατική τάξη που έχει εκδιωχθεί από την εσωτερική-αστική περιοχή – γειτονιές όπως Quarto Oggiaro, Galaratese, Rodzano, και πάει λέγοντας. Στις φτωχογειτονιές αυτές, ζουν επίσης μετανάστες εργάτες με παιδιά γεννημένα στο Μιλάνο και μια ομάδα από απεργοσπάστες και τσιράκια των αφεντικών -μεσσαστοί, μπάτσοι, δημόσιοι υπάλληλοι, χωροφύλακες- που τους έβαλαν εκεί για να κατασκοπεύουν τους μαχητικούς ενοικιαστές και να σπάσουν την αλληλεγγύη αναμεταξύ τους. Οι περιοχές εργατικών κατοικιών είναι η καρδιά των αγώνων για την στέγαση στο Μιλάνο.

δ) απομακρυσμένες περιοχές: Μέρη όπως το Bollage, Novate, Desio, Sesto και η Cinisella που αναπτύχθηκαν γύρω από εργοστάσια όπως Snia, Autobianci, Alfa, Innocenti. Υπάρχουν αποκλειστικά για να παρέχουν ένα μέρος για να κοιμούνται οι εργάτες του εργοστασίου. Ακόμη και εδώ τα ενοίκια είναι υψηλά (12.50 δολάρια την βδομάδα για ένα δωμάτιο, 15.50 δολάρια την βδομάδα για ένα τριτάρι) και δεν υπάρχουν σχολεία, νοσοκομεία, μαγαζιά ή δημόσιες συγκοινωνίες στην γειτονιά. Το στεγαστικό ζήτημα εδώ εμφανίζεται ως εξής: πρόκειται είτε για συνεταιριστικά ιδιόκτητα διαμερίσματα ή για καλύβες φτωχογειτονιάς, που, συνήθως αποτελούν το μόνο δυνατό κατάλυμα για τους νεοαφιχθέντες εκ Νότου.

Αγώνας για την Στέγαση

Στο Μιλάνο οι αγώνες για την στέγαση επικεντρώθηκαν στις εργατικές κατοικίες. Για να πάρεις ένα εργατικό διαμέρισμα, πρέπει να αποδείξεις ότι έχεις σταθερή δουλειά και η περίοδος αναμονής είναι τουλάχιστον πέντε χρόνια. Επίσης, για να μπορείς να μπεις στην λίστα αναμονής απαιτείται η απόδειξη ενός χρόνου διαμονής στο Μιλάνο. Αυτό αποκλείει κατευθείαν τους νεοαφιχθέντες εκ Νότου, τους εργάτες των οποίων η δουλειά είναι εποχιακή (για παράδειγμα οι οικοδόμοι), τους ημιαπασχολούμενους, τους ανέργους και τους χιλιάδες άλλους που δεν ξέρουν πώς να συμπληρώσουν τις αιτήσεις.

Το 1964 το 5% των οικογενειών στις εργατικές κατοικίες καθυστέρησε το νοίκι. Μεχρι το 1971 το ποσοστό αυτό είχε ανέβει στο 18%. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου οι στεγαστικές αρχές έχασαν 8.750,000 δολάρια. Δέκα χιλιάδες οικογένειες έλαβαν προειδοποιήσεις και έγιναν 750 εξώσεις. Στην αιχμή του αγώνα το 25% των οικογενειών στο Galaratese καθυστέρησε το νοίκι, το 45% εξ αυτών ήταν στο Quarto Oggiaro, και το υπόλοιπο 50% στο Rodzano.

Ο αγώνας ξεκίνησε το 1968. Όταν 30.000

Ρώμη 1974 & 1977 από το: Tano d' Amico, Una storia di donne: Il movimento al femminile dal '70 agli anni no global, Intra Moenia, Napoli 2003.

οικογένειες στις εργατικές κατοικίες του Quarto Oggiaro ήρθαν αντιμέτωπες με αύξηση ενοικίου κατά 30%, δημιουργήθηκε μια ένωση ενοικιαστών. Εκείνη την χρονιά έκαναν επαφές πόρτα-πόρτα και οργάνωσαν δημόσιες συναντήσεις. Μέχρι τον Ιούνιο του 1968, 700 οικογένειες βρίσκονταν σε ολική απεργία ενοικίου. Η ένωση ενοικιαστών διέδωσε τον αγώνα αυτόν προπαγανδίζοντας πως το νοίκι δεν μπορεί να είναι πάνω από το 10% του μισθού. Τον Σεπτέμβριο της ίδιας χρονιάς 4 άτομα συνελήφθησαν κατά τη διάρκεια έξωσης. Παιδιά επιτίθονταν σε περιπολικά και οι γυναίκες έφραζαν τα σκαλιά που οδηγούσαν στα διαμερίσματα. Η ένωση επεκτάθηκε και η αστυνομική βία εξόργιζε ακόμη περισσότερο τον κόσμο. Τον Απρίλη του 1970 χρειάστηκαν 500 αστυνομικοί για να κάνουν έξωση σε μία μόνο οικογένεια.

Απεργία Ενοικίου

Την εργατική Πρωτομαγιά του 1970 περίπου 2.000 άνθρωποι διαδήλωσαν στους δρόμους του Quarto Oggiaro. Ήταν μια απομάκρυνση, με θετικό πρόσημο, από την παράδοση της «δημόσιας ακολουθίας» οργανωμένης από τα πολιτικά κόμματα και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Ο κόσμος έβγαине στους δρόμους της δικιάς του κοινότητας. Η διαδήλωση ήταν η κατάλληλη περίπτωση ώστε ο κόσμος να συνειδητοποιήσει την ολοένα αυξανόμενη δύναμή του και ενότητα καθώς και την περαιτέρω ανάπτυξη του αγώνα του. Η διαδήλωση εκείνη κατέληξε σε μια μαζική συνάντηση σε κεντρική πλατεία της περιοχής, όπου

ένας μεγάλος αριθμός ανθρώπων μίλησαν για τις εμπειρίες τους:

Μια ηλικιωμένη γυναίκα από την περιοχή: *Εμείς οι νοικάρηδες ξεκινήσαμε τον αγώνα μας τον Γενάρη του 1968. Ήμουν μία από τις πρώτες γυναίκες που σταμάτησαν να πληρώνουν το νοίκι. Παρ' όλες τις δυσκολίες ο αγώνας μας αναπτύχθηκε. Οι νέοι της περιοχής είχαν πολλά προβλήματα μέρα νύχτα. Αλλά πήραμε μια απόφαση. Οποιοσδήποτε ξεκινούσε απεργία ενοικίου, κανένας δεν θα μπορεί να του κάνει έξωση. Κάθε φορά που θα έρχεται η αστυνομία θα είμαστε εκεί, όλοι μαζί, μπροστά στην πόρτα για να τους σταματήσουμε απ' το να μπουν μέσα. Στο πρόσφατο παρελθόν 500 αστυνομικοί στάλθηκαν από το Viale Romagna. 500 αστυνομικοί για να πετάξουν έξω στο δρόμο μια οικογένεια ενός φτωχού εργάτη. Πώς έγινε και ενώ εκατοντάδες εξώσεις πραγματοποιούνταν μόνο με έναν αστυνομικό, τώρα χρειάζεται ολόκληρος στρατός; Είναι γιατί, εδώ, στο Quarto Oggiaro, ο κόσμος έχει ενωθεί για να παλέψει. Γιατί, εδώ στο Quarto Oggiaro, υπάρχει η ένωση ενοικιαστών. Χρησιμοποιούμε ένα καινούργιο τύπου όπλο για να αντιπαλέψουμε το αυξανόμενο κόστος ζωής, ενάντια στην εκμετάλλευση των αφεντικών στα ίδια μας τα σπίτια. Είναι κάτι πραγματικά αποτελεσματικό: μια απεργία ενοικίου. Δεν απευθύνονται τώρα στους νέους, σε εκείνους τους νέους της περιοχής που είναι στην πρώτη γραμμή του αγώνα μας. Θέλω να πω κάτι στις γυναίκες που ζουν εδώ. Πολλές απ' αυτές δεν έχουν εμπλακεί ακόμη και δεν έχουν συνειδητοποιήσει*

την σπουδαιότητα αυτής της απεργίας.

Τα δύο χρόνια και πέντε μήνες που είμαι σε απεργία, έχω εξοικονομήσει πολλά λεφτά. Νιώθω πιο υγιής. Έχω περισσότερα λεφτά να δίνω στα παιδιά, σε όσους τα χρειάζονται πραγματικά. Είχα κάποια λεφτά να δώσω σε λίγους ηλικιωμένους συνταξιούχους. Δεν τα πλέω όλα αυτά για να έχετε μεγάλη ιδέα για μένα. Απλά σκεφτείτε. Αντί να δίνετε τα λεφτά σας στα αφεντικά, κρατήστε τα για σας τις ίδιες. Δώστε τα στα παιδιά. Δώστε τα στους εργάτες που παλεύουν στα εργοστάσια και τους εκμεταλλεύονται συνεχώς.

Ο κόσμος μιλάει για τις συμβάσεις του θερμού φθινοπώρου στα εργοστάσια. Τι κέρδισαν οι εργάτες; Τίποτα -απολύτως τίποτα! Ξέρω πως είναι τα οικονομικά της οικογένειάς μου. Αν κάνεις τα ψώνια βλέπεις τις τιμές να αυξάνονται μέρα με τη μέρα. Θα έλεγα ότι χάσαμε άσχημα. Μπορούν να γελάνε -οι έξυπνοι, οι ρεφορμιστές, όλοι αυτοί οι άντρες πολιτικοί. Αλλά πλησιάζουμε σε περίοδο εκλογών και θα δώσουμε την ψήφο μας σε όσους την αξίζουν και δεν είναι κανένας απ' αυτούς!

[...]

Αφότου ήρθαν εκείνοι οι 500 αστυνομικοί στο Quarto Oggiaro ο αγώνας μας επεκτάθηκε εκατό φορές περισσότερο. Από την επόμενη μέρα κιόλας. Όποιος πληρώνει ακόμη νοίκι, απλά να θυμάται: Δεν θα πάρετε ούτε μια δεκάρα πίσω από τις αρχές. Ακολουθήστε το παράδειγμα των νέων, ακόμα και αν δεν τους δίνετε ευθύνες τις περισσότερες φορές επειδή είναι τόσο νέοι. Είναι πολύ πιο σκληροί και γενναίοι από εμάς, γιατί μετά από 50 χρόνια αγώνα δεν έχουμε τα ίδια αποτελέσματα

που είχαμε κάποτε. Προσωπικά μπορώ να πω αυτό. Από την ώρα που ξεκίνησα την απεργία ενοικίου, τα πράγματα πάνε καλύτερα για μένα. Ζήτω η εργατική τάξη! Και ζήτω ο αγώνας των ενοικιαστών!

Μια εργάτρια από την Fiat:

Μετά από 4 μήνες απεργιών στα εργοστάσια αντιμετωπίζα το πρόβλημα να προσπαθώ να ζήσω με έναν μισθό που απλά δεν είναι αρκετός. Έχω τρία παιδιά, όλα πολύ μικρά και αγαπητά σε μένα. Και απλά δεν μπορούσα να πληρώσω το νοίκι σε εκείνον τον ιδιοκτήτη. Οπότε μου έκαναν έξωση. Δεν είχα βοήθεια από κανέναν.

Αργότερα άκουσα ότι υπήρχε ένα άδαιο διαμερίσμα στο Quarto Oggiaro και αποφάσισα να κάνω κατάληψη. Τώρα οι αρχές μου είπαν ότι πρέπει να φύγω μέσα σε 10 μέρες. Λοιπόν, οι αρχές καθό θα ήταν να μάθουν αυτό: Αγαπάω τα παιδιά μου και θα εξασφαλιζώ ότι θα έχουν κάπου να ζουν. Και θα τους δείξω κανα δυο πραγματάκια. Το σπίτι είναι δικαίωμα, και στο όνομα αυτού του δικαιώματος, κατέλαβα ένα!

Ένας εργάτης από το Quarto Oggiaro:

Σύντροφοι η γυναίκα από τη Fiat που μόλις μίλησε... Νομίζω ότι η ουσία όσων είπε είναι ξεκάθαρη. Εδώ στο Quarto Oggiaro υπάρχουν δεκάδες οικογένειες, εκτός από όσες βρίσκονται σε απεργία ενοικίου, που είχαν ανάγκη ένα σπίτι και άρχισαν να κάνουν καταλήψεις, χωρίς να κλαίνε ή να παρακαλάνε γι' αυτό.

Το συμβούλιο, τώρα, αυτοί οι ανιδιοτελείς άνθρωποι, κάλεσαν τις οικογένειες στο δημαρχείο για να τους πουν ότι πρέπει να βγουν από τα σπίτια μέσα στις επόμενες 10 μέρες. Δεν ήρθαμε εδώ μόνο για να διαδηλώσουμε για την Πρωτομαγιά. Η αδερφή μας που μόλις μίλησε δεν πρέπει να εκδιωχθεί από το σπίτι της. Γιατί αν μπορούμε να ερχόμαστε εδώ πέρα σήμερα με τέτοιους αριθμούς, τότε την επόμενη φορά θα είμαστε περισσότεροι. Και θα κάτσουμε μπροστά απ' αυτό το σπίτι. Η αστυνομία δεν θα τους πετάξει έξω γιατί δεν θα έχουν την δύναμη να το κάνουν.

Η σημερινή μέρα, 1η Μάη, έχει οριστεί από τους πολιτικούς της μεσαίας τάξης ως μια μέρα γιορτής. Αλλά για εμάς δεν υπάρχει λόγος να γιορτάζουμε, γιατί ακόμα μας εκμεταλλεύονται, γιατί ακόμα μας πετάνε έξω από τα σπίτια μας και γιατί θέλουμε μια γιορτή που είναι πραγματικά δική μας. Όλος ο κόσμος εδώ καταλαβαίνει τι προσπαθώ να πω, σε ποια γιορτή αναφέρομαι.

Εμείς είμαστε αυτοί που χτίζουν τα σπίτια. Εμείς είμαστε αυτοί που δουλεύουμε στα εργοστάσια. Χωρίς την εργατική τάξη δεν θα υπήρχε τίποτα. Ποιος παράγει τα αγαθά; Ποιος κάνει όλη τη δουλειά; Ποιος κάνει εφικτό στον καθένα ό,τι επωφελεύεται; Εμείς! Τα σπίτια είναι δικά μας γιατί εμείς τα χτίζουμε και τα χρειαζόμαστε και γι' αυτό το λόγο θα τα πάρουμε.[...]

Καταλήψεις

Πλέον καθίσταται αναγκαίο να δούμε τον αγώνα στο Quarto Oggiaro ως κομμάτι του συνολικού αγώνα της εργατικής τάξης και να τον επεκτείνουμε σε όλες τις υπόλοιπες πλευρές της κοινωνικής καταπίεσης: τιμές των προϊόντων, υγεία, εκπαίδευση, μέσα μεταφοράς. Αυτό οδήγησε σε διαμαρτυρίες στα τοπικά σουπερμάρκετ (UPIM) και στην αποχή των παιδιών στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση για τις τιμές των βιβλίων.

Ο κόσμος στο Quarto Oggiaro αρνήθηκε να αφήσει τον αγώνα του να αποκλίνει ή να πάρουν τον έλεγχό του τα πολιτικά κόμματα ή άλλοι επονομαζόμενοι ως «εκπρόσωποι» της εργατικής τάξης. Η ένωση ενοικιαστών είναι ένας μαζικός οργανισμός ανεξάρτητος από οποιοδήποτε κόμμα ή συνδικαλιστική ένωση. Το CP[2], που ήθελε να στείλει μια λίστα υπογραφών στην Βουλή έγινε αντιληπτό ως αστείο. Επιπλέον, ο κόσμος αναγνώρισε ότι ο αγώνας για την στέγαση δεν μπορεί να περιοριστεί στον αγώνα των ενοικιαστών και στο ζήτημα του ενοικίου. Στηριζόμενοι στις δικές τους πρωτοβουλίες συγκέντρωσαν κόσμο στην απεργία ενοικίου, κόσμο που ερχόταν αντιμέτωπος με έξωση, καταλήψεις και άστεγες οικογένειες. Μετά από κάποιες μεμονωμένες καταλήψεις στο Quarto Oggiaro και κοντά στο Galatense, όπου 10 οικογένειες κατέλαβαν ένα κτίριο τον Σεπτέμβριο του 1970, ο κόσμος άρχισε να ετοιμάζεται μέσω της ένωσης ενοικιαστών για τις μαζικές καταλήψεις που αναδύθηκαν στις αρχές του 1971.

Την Παρασκευή, 22.01.1971, 25 οικογένειες κατέλαβαν μια σύγχρονη πολυκατοικία ιδιοκτησίας του IACP[3], που είχε αφεθεί άδεια στην οδό Mac Mahon. Όλοι τους ήταν θύματα προηγούμενων εξώσεων, ζούσαν σε ειδικά κέντρα που είχαν φτιαχτεί για «άστεγες οικογένειες». Σ' αυτά τα κέντρα οποιαδήποτε ώρα από τις 5 μέχρι τις 11 οι άνθρωποι ζούσαν, κοιμόνταν και μαγειρεύαν σε ένα ή δύο δωμάτια. Οι τουαλέτες αποτελούνταν από στριμωγμένα ντουλάπια, τόσο μικρές ακόμα και για να σταθείς. Τα παράσιτα και οι αρρώστιες είναι κοινό φαινόμενο. Καθώς τα τοπικά αφεντικά θεωρούν τους ανθρώπους που στεγάζονται στα κέντρα «αναξιόπιστους», ο δείκτης ανεργίας είναι πολύ υψηλός. Όσοι εργάζονται, χρειάζεται να ταξιδέψουν μίλια για να φτάσουν.

Τα διαμερίσματα όπου μετακόμισαν οι οικογένειες είχαν χτιστεί υποτίθεται για ανθρώπους της εργατικής τάξης. Κόστιζαν 23.330 δολάρια μετρητά ή 36.660 δολάρια με δόσεις [...] ξεκάθαρα, δηλαδή, εκτός των ορίων των διαθέσιμων πόρων κάθε εργάτη, εργαζόμενου ή όχι.

Οι οικογένειες μόλις μπήκαν στα διαμερίσματα άρχισαν να φτιάχνουν «φράγματα», κρέμασαν κόκκινες σημαίες και πανό. Στο τέλος του δρόμου ήταν ένα πανό που έγραφε «όλη η δύναμη στον λαό». Δεν άργησαν να καταφθάσουν δημοσιογράφοι και να αρχίσουν οι διαφωνίες μεταξύ αυτών και των καταληψιών. Το επόμενο πρωί έφτασαν και άλλες οικογένειες. Οργανώθηκαν για να συγκεντρώσουν χρήματα ώστε να αγοραστούν τα απαραίτητα. Άλλοι βγήκαν έξω με σκοπό να κερδίσουν την υποστήριξη στην περιοχή, περιοδεύοντας με μεγάφωνα στα βανάκια και σταματώντας για συναντήσεις στις γωνίες του δρόμου.

Στις 2:30 ήρθε η αστυνομία, γύρω στους 2.000 οπλισμένοι μέχρι το κόκκαλο. Περικύκλωσαν αμέσως το κτίριο και άρχισαν να επιτίθενται από το πίσω μέρος, για να μην φαίνονται από τον δρόμο. Ήταν μανιασμένοι. Τα δακρυγόνα στόχευαν ευθέως τους καταληψίες. (Αυτή είναι κοινή αστυνομική πρακτική στις μέρες μας). Περίπου 65 άνθρωποι προσήχθησαν για ανάκριση και 25 από αυτούς συνελήφθησαν. Σε όσους παρέμειναν, τους προσέφεραν μεταφορά πίσω στο κέντρο για τις «άστεγες οικογένειες». Αρνήθηκαν περιφρονώντας τους: «Ήρθα με τα πόδια και θα φύγω με τα πόδια.»

Έξω, είχε αρχίσει να μαζεύεται πλήθος. Ο κόσμος άρχισε να σχηματίζεται για να διαδηλώσει, όταν η αστυνομία έκανε εκ νέου επίθεση χρησιμοποιώντας περισσότερα δακρυγόνα. Παρ' όλα αυτά, η διαδήλωση κατάφερε να σχηματιστεί και ο κόσμος κινήθηκε διαμέσου της γειτονιάς στην τοπική αγορά. Εδώ οι οικογένειες αποφάσισαν να καταλάβουν το κοινωνικό κέντρο του Quarto Oggiaro, απ' το να πάνε πίσω στο κέντρο για τις «άστεγες οικογένειες». «As πάνε τα αφεντικά να ζήσουν στο κέντρο, εμείς δεν γυρίζουμε πίσω.», έλεγαν.

Στις αμέσως επόμενες βδομάδες το συμβούλιο προσέφερε στις οικογένειες κάποια λίγα σπίτια σε άμεσο χρόνο και τα υπόλοιπα όσο το δυνατόν συντομότερα. Οι οικογένειες απέρριψαν αυτήν την δωροδοκία και έμειναν ενωμένες μέχρι να μετεγκατασταθούν όλοι. Όταν έφτασε η ώρα της δίκης για όσους είχαν συλληφθεί κατά τη διάρκεια της έξωσης, η δικαστική αίθουσα ήταν φίσκα και η «υπόθεση» εναντίον τους χλευάστηκε από το δικαστήριο.[...]

Ρώμη

Η Ρώμη είναι μία από τις πρώτες στάσεις στη διαδρομή που παίρνουν όσοι αναγκάζονται να φύγουν από το Νότο για τις βιομηχανικές πόλεις του Βορρά. Μεταξύ 1951-1969 ο πληθυσμός της πόλης αυξανόταν κατά μέσο όρο κατά 60.000 τον χρόνο. Υπάρχουν ελάχιστες «κανονικές» δουλειές γι' αυτούς τους μετανάστες, εκτός από τον εμπορικό τομέα, την βιομηχανία υπηρεσιών και την οικοδομή· οι περισσότερες δουλειές είναι υπαλληλικές και προσφέρονται ως «χάρη» με την συμφωνία των τοπικών πολιτικών. Υπάρχουν 40.000 άνεργοι, πολλοί από τους οποίους είναι νέα παιδιά.

Στον βαθμό που η μετακίνηση των εργατών από το Νότο στις βιομηχανίες του Βορρά είναι πολιτική επιλογή της κυρίαρχης τάξης, στη Ρώμη χτίζονται ελάχιστες εργατικές κατοικίες χαμηλού ενοικίου με αρμοδιότητα του δήμου. Στις απόμακρες [εκτός πόλης] παραγκούπολεις ζουν 100.000 οικογένειες. Εργάτες οικοδομής, προσφάτως αφιχθέντες μετανάστες, άνεργοι εργάτες, συνταξιούχοι που είτε ζουν σε παραγκούπολεις ή σε διαμερίσματα που μοιράζονται αρκετές οικογένειες μαζί. Άλλες 62.000 οικογένειες ζουν σε ιδιωτικά καταλύματα με ενοίκιο που κυμαίνεται από 650 μέχρι 1300 δολάρια το μήνα.

Ο αγώνας για φθηνότερη στέγαση ξεκίνησε το 1969 όταν ο κόσμος άρχισε να καταλαμβάνει πολυτελή διαμερίσματα, που είχαν αφεθεί άδεια από τους κερδοσκόπους, στο κέντρο της πόλης. [...] Ο αγώνας σύντομα διαδόθηκε και σε οικογένειες που έμειναν σε διαμερίσματα, οι οποίες προχώρησαν σε απεργίες ενοικίου και ανέπτυξαν συλλογικούς τρόπους να αντιμάχονται τις εξώσεις.

Δεδομένου ότι ο κόσμος στις παραγκούπολεις δεν είχε τίποτα να χάσει, οι αγώνες τους συχνά ήταν άμεσοι και βίαιοι. Πριν αφήσουν τις «καλύβες» τους, συχνά τις έκαιγαν ολοσχερώς, αποφασισμένοι να μην γυρίσουν ποτέ πίσω. Στους πρόσφατους αγώνες οι οικοδόμοι κατείχαν σημαντικό ρόλο. Στην οδό Alboccione οι οικοδόμοι ενώθηκαν με 205 οικογένειες με σκοπό να καταλάβουν τα σπίτια που μόλις είχαν χτίσει.[...]

Νότος

Εξ αρχής η οικονομική ανάπτυξη της Ιταλίας ήταν άνιση· ο Βορράς αναπτύσσεται γρηγορότερα από το Νότο. Η υψηλή ανεργία και οι χαμηλοί μισθοί ανάγκασαν εκατομμύρια κόσμο να μεταναστεύσει. Κατά τη διάρκεια της οικονομικής άνθησης, 1959 μέχρι 1963, σχεδόν ένα εκατομμύριο κόσμος ταξίδεψε στο Βορρά. Αυτή η διαδικασία επιταχύνθηκε από τον εκμηχανισμό της γεωργίας. Μεταξύ 1951 και 1970 ο αριθμός των ανθρώπων που δούλευαν τη γη μειώθηκε από 7.200.000 σε 3.800.000 σε ένα εργατικό δυναμικό που έφτανε σταθερά περίπου στους 20.000.000. Όπως και σε άλλες χώρες με Κοινή Αγορά, μόνο οι μεγαλύτεροι αγρότες κατάφεραν να ευημερήσουν.

Έχοντας στόχο να σταματήσει την μετανάστευση, η Κυβέρνηση έφτιαξε την Τράπεζα του Νότου (Cassa del Mezzogiorno). Αρχικά, η λειτουργία της ήταν να παρέχει επιδοτήσεις στην γεωργία και να παρέχει βοήθεια στη δημιουργία κοινωνικών υποδομών (σπίτια, δρόμους, σχολεία, νοσοκομεία). Η αποτυχία της τράπεζας να καταφέρει οποιαδήποτε σημαντική αλλαγή, οδήγησε στη λειτουργία παροχής επενδύσεων στα εργοστάσια. Τα εργοστάσια που είχαν χτιστεί ήταν όλα κρατικά: η Alfa-Romeo στην Νάπολη, η Italsider (χάλυβας) στο Ταράντο και την Νάπολη, οι χημικές εγκαταστάσεις στο Μπάρι και το Πόρτο Τόρες στην Σαρδηνία. Το χτίσιμο αυτών των εργοστασίων παρέιχε την πρώτη δουλειά σε πολλούς εργάτες που δούλευαν τη γη μέχρι τότε. Αλλά, επειδή χρειάζονται πολύ λιγότεροι εργάτες σ' αυτά τα καινούργια υπερσύγχρονα εργοστάσια απ' αυτούς που τα χτίζουν, η ανεργία σ' αυτές τις πόλεις του Νότου αυξήθηκε γρήγορα τα τελευταία χρόνια και θα παραμείνει υψηλή στον βαθμό που δεν αναπτύσσονται άλλου είδους βιομηχανίες ώστε να μειωθούν τα ποσοστά ανεργίας που υπάρχουν εξαιτίας του ελάχιστου αριθμού των εργοστασίων.

Προς την κατεύθυνση της κατασκευής αρκετών σχολείων, σπιτιών και νοσοκομείων ώστε να αντιμετωπιστεί ο αυξανόμενος πληθυσμός αυτών των πόλεων έγιναν ελάχιστες κινήσεις. Η εργατική τάξη ελέγχεται από μία μίξη απροκαλήπτης καταστολής και πολιτικής διαφθοράς και η μόνη ελπίδα για να έχει κανείς ένα μέρος να ζήσει εναποτίθεται στην συμμετοχή του σ' ένα πολιτικό οργανισμό. Η απελπισία γίνεται θυμός και βίαια ξεσπάσματα, όπως στην Battipaglia, όπου τις μέρες της εξέγερσης ακολούθησε το κλείσιμο ενός τοπικού εργοστασίου.[...]

Νάπολη

Οι τοπικοί καπιταλιστές έχουν επενδύσει ελάχιστα στη βιομηχανία, θεωρώντας πιο κερδοφόρο το να βγάζεις λεφτά από τα ακίνητα- real estate και τον τουρισμό, αλλά και από βιομηχανίες ελεγχόμενες από την μαφία, όπως η πορνεία και το λαθρεμπόριο. Οι κύριες πηγές εργασίας είναι διάφορες απάτες. Τα παιδιά, που είναι ιδιαίτερα καλοί σ' αυτό, έχουν έναν σημαντικό ρόλο στην οικονομία της οικογένειας. Αντίθετα με άλλες πόλεις, όπου τα σχολεία είναι μέρη που τα παιδιά εξοικειώνονται με την πειθαρχία της εργασίας, στην Νάπολη τα παιδιά της εργατικής τάξης αποθαρρύνονται συστηματικά απ' το να πηγαίνουν σχολείο. Δεδομένης της κατάστασης, ο αγώνας για να κρατηθεί ένα σχολείο ανοικτό αποκτά μια εντελώς διαφορετική διάσταση: Οι γονείς

αρνούνται να αφήσουν το σύστημα να βγάλει τα παιδιά τους στο δρόμο.[...]

Ο πρώτος αγώνας στο Secondigliano ήταν για ένα δημοτικό σχολείο. Ο κόσμος ήθελε ένα κτίριο προκάτ για 1.000 παιδιά και την υπόσχεση για ένα κατάλληλο κτίριο σύντομα. Περίπου το 40% των μαθητών που πάει σχολείο είναι τουλάχιστον ένα χρόνο πίσω από το «κανονικό». Το 30% είναι δύο χρόνια πίσω. Ένα τρίμηνο μετά την αρχή της σχολικής χρονιάς τουλάχιστον το 1/10 των παιδιών αποθαρρύνονται και σταματάνε να έρχονται. Και μετά έρχεται η «μητρική» συμβουλή από την δασκάλα: «Το σχολείο δεν είναι για σένα. Γιατί δεν βρίσκεις μια δουλειά;»

Το χειρότερο έγκλημα είναι ο τρόπος με τον οποίο κάνουν τα παιδιά να πιστεύουν ότι το σχολείο φτάνει μέχρι την 6η τάξη δημοτικού. Η τοπική βιομηχανία δεν θα μπορούσε να αυτοτροφοδοτηθεί με φθινό εργατικό δυναμικό αλλιώς. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το 90% των «μορφωμένων» να έχουν μόνο πιστοποιητικό δημοτικής εκπαίδευσης και το 30% να είναι αναλφάβητο. Παράλληλα, τα παιδιά είναι αρκετά ευάλωτα σε όλων των ειδών τις αρρώστιες. Μεγάλος αριθμός παιδιών έχουν ρευματικό πυρετό, καρδιακές παθήσεις, βρογχοπνευμονία και πάει λέγοντας. Το σχολείο είναι μέρος όπου μπορείς να κολλήσεις ασθένειες- ακόμη ένας λόγος για να μην πάνε.

Τα παιδιά περνάνε όλη την μέρα αράζοντας στην γειτονιά σ' ένα κράτος-φρίκκ. Αλλά, και πάλι, δεν είναι τόσο μικρά ώστε να μην μπορούν να μάθουν στις απάτες, έτσι πολλές οικογένειες έχουν από κάποιον στην φυλακή Poggioreale ή στη φυλακή ανηλικών Filangeri.

Μετά από 9 χρόνια απαιτήσεων άνοιξε ένα σχολείο-μινιατούρα. Εξωτερικά φαινόταν όμορφο, αλλά μέσα δεν είχε ούτε ρεύμα ούτε θέρμανση, και τα παιδιά έτρεμαν από το κρύο. Έπρεπε να πηγαίνουν σχολείο φορώντας σκουφιά και κασκόλ. Δύο βδομάδες μετά, το σχολείο έκλεισε, και τα παιδιά ξαναγύρισαν στην παλιά καλύβα που είχαν για σχολείο. Αλλά πλέον ήταν πάρα πολλοί, άρα το σχολείο έπρεπε να έχει δύο βάρδιες πλέον. Τα αποτελέσματα είναι ακριβώς τα ίδια με

πριν. Ελάχιστα παιδιά πάνε σχολείο, οι δάσκαλοι απογοητεύονται και κανείς δεν διαβάζει. Κανείς δεν κάνει κάτι.

Ο κόσμος δεν άργησε να μπουχτίσει. Έτσι, ξεκίνησαν να οργανώνονται και να ετοιμάζονται για μάχη. Έστησαν μια συνάντηση και οργάνωσαν πορείες στη γειτονιά. Τα παιδιά συμμετείχαν στην απεργία. Ένωσαν ότι έπρεπε να επεκτείνουν τον αγώνα πέρα από την περιοχή τους. Έτσι, ομάδες γονιών πήγαν στο κέντρο της Νάπολης, στο τμήμα εκπαίδευσης και στο δημαρχείο. Ταράκουναν τις διοικητικές υπηρεσίες: «Αρκετά με τις σφραγίδες και τις υποσχέσεις. Θέλουμε να ανοίξει αμέσως το σχολείο με το ρεύμα σε λειτουργία.»

Οι διάφοροι αρμόδιοι ήταν πραγματικά φοβισμένοι, αλλά και πάλι, αυτό δεν ήταν αρκετό για να τους κάνει να ξεκουνηθούν και να τελειώσουν το κτίριο. Ο κόσμος κατάλαβε ότι είχε εξαπατηθεί για ακόμη μία φορά και άρχισε να οργανώνεται ξανά.

Απέκλεισαν το σχολείο με αλυσίδες και ένας μεγάλος αριθμός ατόμων πήγε στο δημαρχείο για να πιέσει τους υπεύθυνους. Ανάγκασαν τις αρχές να έρθουν στην περιοχή την επόμενη μέρα ώστε να δουν με τα μάτια τους πώς είναι τα πράγματα. Ο διευθυντής και οι δάσκαλοι συμμετείχαν σ' αυτό που λάμβανε χώρα, παρ' όλο που δέχονταν κακή συμπεριφορά για χρόνια. Από εδώ και στο εξής το σχολείο θα λειτουργεί με διαφορετικές γραμμές, γιατί πλέον τον άμεσο έλεγχο για κάθε πτυχή της λειτουργίας του έχει αναλάβει η κοινότητα.

[1] Trade unions: τα εργατικά συνδικάτα στην Ιταλία δεν οργανώνονται σε συντεχνιακή βάση αλλά σε πολιτική.

[2] Communist Party. Το κομμουνιστικό κόμμα της Ιταλίας είχε πολλά μέλη και ήταν ισχυρό στο εσωτερικό των συνδικαλιστικών οργανώσεων και της τοπικής κυβέρνησης.

[3] Autonomous Institute for Popular Housing (Αυτόνομο Ίδρυμα Λαϊκής Στέγασης). Αποτελεί την κύρια αρχή όσον αφορά στα κρατικά κτίρια.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ ΕΡΓΑΤΕΣ ΣΤΗΝ ΒΟΡΕΙΑ ΙΤΑΛΙΑ ΤΗΝ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1960

ΠΙΣΣΑ ΚΑΙ ΤΣΙΜΕΝΤΟ

Δεν χρειάζεται να πούμε πολλά για την μαζική μετανάστευση των ιταλικών εργατικών οικογενειών από τον αγροτικό και υπανάπτυκτο Νότο στον ιταλικό Βορρά, η οποία ξεκίνησε δειλά μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και κορυφώθηκε την δεκαετία του 1950 και 1960. Δεν χρειάζεται να το κάνουμε, όχι επειδή δεν αξίζει τον κόπο: το ακριβώς αντίθετο. Η έκρηξη της καπιταλιστικής ανάπτυξης στη Ιταλία μετά τον πόλεμο και η διαμόρφωση με μαζικούς όρους μιας εργατικής τάξης που δούλευε μαζικά στα εργοστάσια μετέτρεψαν την χώρα σε αυτό που επιτυχημένα ονομάστηκε «το καπιταλιστικό εργαστήριο της Ευρώπης». Από την σπουδαία κομμουνιστική και αγωνιστική παράδοση κατά τον 20ο αι. των Ιταλών προλετάρων και τον κύκλο εργατικών αγώνων που άνοιξε το 1956, έτσι όπως κορυφώθηκε την διετία 1968-69 με το «θερμό φθινόπωρο» και τον Εργατισμό, κι από την κατάληψη της FIAT το 1972 και το «κόμμα της Μιραφιόρι», που συντάραξε συθέμελα την καπιταλιστική ομαλότητα, μέχρι το 1977 και την «έκρηξη της Αυτονομίας» έχουμε πολλά να διδαχτούμε κι άλλα τόσα να εμπνευστούμε. Είναι η πολύτιμη κληρονομιά μας αυτή.

Ένα από τα πολλά πρόσωπα του οικονομικού θαύματος της Ιταλίας ήταν τα προάστια των πόλεων που φτιάχτηκαν μέσα σε λίγα μόλις χρόνια, δυχεραίνοντας την εύρεση κατοικίας τόσο για τις λαϊκές τάξεις, οι οποίες ωθήθηκαν να εγκαταλείψουν το ιστορικό κέντρο των πόλεων εξαιτίας των κερδοσκοπικών τακτικών της κατασκευαστικής βιομηχανίας, όσο και για τις χιλιάδες οικογένειες μεταναστών που έφτασαν από τον ιταλικό νότο, αναγκασμένες να εγκαταλείψουν τα μέρη των γονιών τους και των παιδικών τους χρόνων.

Οι εργατικές πολυκατοικίες που σηκώθηκαν από το τίποτα μες στην μέση της υπαίθρου φιλοξενούσαν χιλιάδες πρόσωπα, το καθένα με την δική του ιστορία, την δική του καταγωγή και τις δικές του εμπειρίες, πρόσωπα που μπήκαν μέσα σε έναν κόσμο σκληρό τον οποίο παρατηρούσαν με ένα μείγμα συναισθημάτων καχυποψίας, άγνοιας και μνησικακίας. Τα προάστια των διαφόρων πόλεων ήταν νέοι τόποι με καινούργιους ρυθμούς ζωής, καινούργιες χρήσεις και συνήθειες, όπου στις 6 το πρωί ο θόρυβος των μοτοσυκλετών, το τρίξιμο από τα πηδάκια των ποδηλάτων και το σφύριγμα του τραμ ανακοίνωναν το ξεκίνημα του εργοστασίου για όλους.

Περπατώντας μες σ' αυτές τις καινούργιες γειτονιές, στις οποίες μέχρι και μια δεκαετία πριν απλώνονταν εκτάσεις από σιτοβολώνες και αγροκτήματα της Λομβαρδίας, ανακάλυπα ένα Μιλάνο βαθιά αλλαγμένο από την εκβιομηχάνιση της δεκαετίας του 1960, από την ερήμωση της υπαίθρου και την αστικοποίηση. Επρόκειτο για μια ριζική ανθρωπολογική αλλαγή, για την οποία δεν διάβαζα τόσο στα βιβλία και στα περιοδικά, παρά στα πρόσωπα των εργατών και των νοικοκυρών, στους μορφασμούς των γερόντων και στις χειρονομίες των παιδιών, στους ρυθμούς ζωής τους και στα μικροαντικείμενα που διακοσμούσαν τα σπίτια τους που συχνά επισκεπτόμουν. Έβλεπα εκεί γυναίκες ηλικιωμένες που συζητούσαν από το ένα μπαλκόνι στο άλλο, προσπαθώντας να διατηρήσουν τις μορφές κοινωνικότητας του αγροτικού κόσμου: αντάλλασαν τα νέα τους, όπως θα έκαναν στον τόπο από τον οποίο έρχονταν.

Έμπαινα σε σπίτια που ζούσαν νέα ζευγάρια εργατών, στα οποία η παράδοση της διευρυμένης οικογένειας έδινε την θέση της στην στενή σύνθεση της πυρηνικής

Ίσως, όμως, δεν χρειάζεται να πούμε περισσότερα επειδή κάποιες φορές από το να μιλάμε είναι σημαντικότερο να ακούμε. Και να «νιώθουμε» την εργατική τάξη μέσα στην εποχή της, μέσα στην καθημερινή ζωή της, ει δυνατόν έξω από την δουλειά και μες στο σπίτι της, μες στις παρές της. Και μαζί της να «συμπάσουμε»: στο μίσος για τ' αφεντικά, στην αγάπη για την ζωή. Γιατί αυτόν τον κόσμο τον μισήσαμε από παιδιά κι ό,τι σκαρώσαμε ήταν πάντα εναντίον του. Γιατί μπορεί να μην έχει ακόμα αποδειχτεί αμετάκλητα στην ιστορία, αλλά η εργατική τάξη ήταν και θα είναι η νιότη αυτού του κόσμου, όσο κι αν χτυπάν τον κώλο τους κάτω οι ρουφιάνοι. Κι αν οι Ιταλοί προλετάριοι κοιτούσαν το Μιλάνο με ένα «μείγμα συναισθημάτων καχυποψίας, άγνοιας και μνησικακίας», όπως με σπάνια διακριτικότητα φωτογραφίζει και περιγράφει παρακάτω ο Lucas, κάποιοι άλλοι πρόγονοι από το πολιτικό γενεαλογικό μας δέντρο, οι Απόγονοι των Βανδάλων, ψέλιζαν το μακρινό 1993: είμαστε όλοι ξένοι κι ανακατεμένοι μεταξύ μας, είμαστε όλοι μετανάστες. Αφιερωμένο, λοιπόν.

οικογένειας. Έμπαινα και σε σπίτια από πολύτεχνες οικογένειες που κατοικούσαν σε διαμερίσματα με δύο δωμάτια: ένα υπνοδωμάτιο και μια κουζίνα στην οποία άνοιγαν το βράδυ ένα ντιβάνι για να κοιμηθούν τα παιδιά ή οι θείοι, και το μπαλκόνι γεμάτο με διαφόρων ειδών πράγματα, απλωμένα ρούχα και καμιά γλάστρα με βασιλικό. Η εικόνα του Αγίου Αντωνίου συνυπήρχε με κάποια εικόνα του Antonio Gramsci. Οι πλαστικές κουζίνες και οι εστίες Fargas αντικατέστησαν τα παλιά ξύλινα έπιπλα και τις σόμπες στο μαγείρεμα. Και μέσα στα ψώνια τους κάποια στιγμή έμπαινε και κάποια μικρή τηλεόραση. Αυτές οι ριζικές αλλαγές στην νοοτροπία μπόλιαζονταν από τον παλιό τρόπο ζωής και σκέψης. Οι αντιστάσεις των πιο γερόντων στην προσαρμογή συχνά συγκρούονταν με την επινοτικότητα και την επιθυμία των νεότερων για το καινούργιο, δημιουργώντας ένα χάσμα μεταξύ των γενιών, συγκρούσεις τις οποίες αφηγήθηκε με μαεστρία ο Λουκίνο Βισκόντι στην ταινία «Ο Ρόκο και τ' αδέρφια του» (1960). Αυτή είναι η εικόνα της δεκαετίας του 1960, πριν την άφιξη του κύματος του 1968.

Με μια χαρτόκουτα στην πλάτη και μια βαλίτσα στο χέρι. Ένα σώμα ταλαιπωρημένο, στιγματισμένο από την κούραση, κι από πίσω τα γραφεία της Pirelli, το σύμβολο του οικονομικού θαύματος της Ιταλίας, στο Μιλάνο των υποσχέσεων, της εργασίας, της αποξένωσης, της εκμετάλλευσης. Μια μαύρη τρύπα στην οποία κάθε βδομάδα εξαφανίζονταν χιλιάδες μετανάστες οι οποίοι έφταναν στον σταθμό των τρένων και μετά διασκορπίζονταν στα εργοστάσια, στους νεόδμητους οικισμούς, στα ερειπωμένα σπίτια του κέντρου ή στα εργατικά μπλοκ των προαστίων, φιλοξενούμενοι σε κάποιον από την οικογένειά τους. Για να φτιάξουν μια ζωή και να δώσουν ένα καλύτερο μέλλον στα παιδιά τους· ή απλά για να επιβιώσουν.

Τίτλος πρωτοτύπου: Uliano Lucas, Catrame e cemento | Περιέχεται στο Uliano Lucas, Sognatori e ribelli: fotografie e pensieri oltre il sessantotto, Bompiano 2018, pp. 19. | Μετάφραση από τα Ιταλικά: zero years.